

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: *Bomjak Loltán*
 Cím: *A zsidóság budapesti tér-
foglalása*
 Forrás: *Függetlenség*
 (Hely) *Bp.* (Idő) *1944. IV. 9.* (Köt. v. füz.) (Oldal)

Osztályozás	
Tárgy	303.31
Hely	
Idő	"1944"
Személy	
Helység	

4 zsidóság budapesti térfoglalása

A magyar főváros hatodik helyen áll a zsidó világstatisztikában

Példátlan előretörés néhány évtized alatt

A zsidókérdés egy évszázados küzdelem és az elmúlt évek felszeg és bizonytalan kísérletei és próbálkozásai után új, hihetileg döntő és végső fejezetéhez érkezett Magyarországon. Bizonyára nem lesz hiábavaló és fölösleges, ha ebben és a következő cikkekben a pusztán tények, a ritog számok és adatok világánál még egyszer bemutatjuk a zsidókérdés egész súlyát és jelentőségét nemzeti életünkben. Ha a magyarországi zsidókérdésről van szó, a figyelem elsősorban elkerülhetetlenül Budapestre terelődik. A probléma súlypontja már több, mint egy félvszázad óta a fővárosra helyeződött át. Budapest a kiégzés és a három város: Pest, Buda és Óbuda egyesítése után földrajzi helyzeténél és egyéb természetes adottságainál fogva gyors ütemben az ország kizárólagos po-

litikai, gazdasági, társadalmi és kulturális központja lett. Itt összpontosult, itt halmozódott fel minden anyagi és szellemi erő. Budapest szinte ellenállhatatlan erővel mindent magához vonzott, nemcsak az államvezetés és igazgatás, a politikai közélet, hanem az ország egész pénzügyi vezetése, kereskedelmi hálózata, nagyiparának jelentékeny része, tudományos, irodalmi és művészeti élete is egészen egészégtelen módon itt zsúfolódott össze. Ennek a fejlődési folyamatnak természetellenes voltát s magasabb nemzetpolitikai szempontból jelentkező hátrányát, számottevőbb vidéki gazdasági és szellemi központok kialakulásának elmaradását utóbb már számosan felismerték, de feltartóztatni, ellene tenni már semmit sem lehetett.

Megindul a zsidók városokba özönlése

Majdnem egyidejűleg ment végbe ezzel a folyamattal a zsidóság nagy tömegekben való beáramlása az országba. A múlt század első kétharmadában hatalmas áradatként tödült be az országba a galíciai és délorosz gettók népfőlösege a nyitvahagyott északkeleti bejárókon. Amikor a negyvenes, ötvenes években a három, még különálló és később egyesített város gyors-ütemű fejlődése megindult, már több százezer főnyi zsidóságot találunk a felső Tisza vidékén és Északkelet-Magyarországon. Amikor a negyvenes évek elején az országgyűlésnek a zsidók ügyében hozott egyik határozata értelmében a városoknak meg kellett nyitni kapukat a zsidók előtt, ezek a zsidó tömegek egyszerre mozgásba jöttek és az északkeleti fő közlekedési útvonalak mentén megindultak a városok, mindeneelőtt az ország bel-

scje, Pest és Buda felé. Kezdetben évtized alatt az ország valamennyi számottevő közlekedési, kereskedelmi, általában merkantil gócpontjában a zsidóság népesedési részese- sedése 10—20 százalékra emelkedett. A főváros sem kerülhette el scrsát. A zsidóság lélekszámának fejlődése itt ugrásszerűen emelkedett s egyidőben felülmúlta az össznépesség számának emelkedését.

zinyomdaja 1941 — 9086

A zsidóság megszállja Budapestet

A múlt század elején a fennálló rendelkezések értelmében Pesten és Budán zsidók még egyáltalában nem lakhattak. Csak egynehány zsidónak sikerült kivételesen letelepedési engedélyt kapnia, vagy ki- játszania a megtelepedési tilalmat és a két várostban befészkelnie magát. Óbuda kivételt képezett. Itt 1850-ban a 8317 lakos közül nem kevesebb, mint 3530, tehát a lakos- ság 42,4 százaléka volt zsidó. A következő számok áttekintést nyuj- tanak a zsidóság budapesti számá- nak alakulásáról az elmúlt egy és egynegyed században.

Év	Össz. népesség	A zsidók számszorint	Száza- lékban
1813	70.219	5.525	7,9
1830	98.510	8.750	8,9
1850	140.725	19.688	14,0
1869	270.476	44.890	16,6
1880	355.682	70.227	19,7
1900	703.448	166.198	23,6
1910	830.371	203.687	23,1
1920	928.996	215.512	23,2
1930	1.096.184	204.371	20,3
1935	1.060.481	201.069	19,2

A számoszlopokból megállapít- hatjuk, hogy míg az elmúlt száz- harminc esztendő alatt a főváros össznépessége csak kerekken tizen- ötszöröseire emelkedett, addig a zsi- dók lélekszámának növekedése több mint harmincszoros. A zsidóság népességszámának taglalására még visszatérünk, itt csak arra kívá- nunk rámutatni, hogy a trianoni idő előtti Magyarországon az or- szág zsidóságának egyötöde élt a fővárosban. Esonka Magyarorszá- gon a zsidóságnak csaknem fele tömörült Budapesten. Ma is a 723.000 főnyi zsidóságnak kerekken egynegyede él az ország központ- jában. Egy másik megjegyzésünk, amit úgy az előbbi, mint a később következő számok értékelésénél nem szabad figyelmen kívül hagy- nunk azt t. i., hogy az adatgyűjté- sek eddig kizárólag az izraelita hitfelekezethez tartozókra terjed- tek ki, a faji szempont alapján eszközölt adatgyűjtés természetesen egészen más, sok esetben jóval ma- gasabb eredményeket hozna ki.

A keletről nyugatra vezető vándorút

A 19. század elején a liberalizmus nemcsak a zsidóság politikai, jogi helyzetében teremtett lényeges változást az egyenjogúsítás által, hanem világtörzi elosztásukat, társadalmi, népi elhelyezkedésüket is megváltoztatta. A gazdasági életben bekövetkezett változás a nagyarányú iparosodás, a pénzügyi élet és a világkereskedelem kifejlődése új lendületet adott a múlt században a városiasodásának. A gettóból kiszabaduló zsidóság mindentől nagy tömegekben tödul a városokba. A zsidók városba özőnlésének különösen két jellemző és tanulságos szakára akarjuk a figyelmet felhívni. A 19. század elején és közepén a délkelet-európai zsidóság népfeltelege a három legközlelebb eső ország fővárosát özőnli el. *Ez a három város: Berlin, Bécs és mindenekelőtt a legközlelebb eső Budapest.* A század végére ezek a központok már telítőknek zsidókkal, újabb rajokat nem tudnak befogadni, viszont a

dél- és közép-oroszországi igen szapora zsidóság körében újabb népfeltelegek halmozódtak fel.

Ezek számára nem volt más le-
hetőség, mint áthajózni az Óccánon
túlra. Ekkor kezdődött meg az
Unió keleti, északkeleti nagyváro-
sainak ma is tartó rohamos elzsi-
dósodása. Bennünket ez alkalom-
mal a középeurópai fővárosok el-
zsidósodásának kérdése érdekel el-
sősorban. Berlin, Bécs és Budapest
közül már csak földrajzi helyzeté-
nél, közelségénél fogva is a mi fő-
városunk került legnehezebb hely-
zetbe. Ide állandóan új és új rajok
érkeztek, valósággal egymás fölé
rétegeződve a régebben érkezett és
*a mimikri az alkalmakodás kü-
böző változatain* és fokozatain
már átment és a még egészen
nyers, a külsőben, viselkedésben,
életfelfogásban és társadalmi ma-
gatartásban egyaránt a lengyel
ukrán gettókra emlékeztető cso-
portok.

A zsidók arányszáma a nagyvárosokban

Burgdörfer, az ismert német sta-
tisztikus, aki összegyűjtötte a zsi-
dóság városba özőnlésre vonatkozó
adatokat, felhívja a figyelmet arra,
hogy *a világ egész zsidóságának
csaknem fele él nagyvárosokban.*
A legtöbb esetben néhány város-
ban tömörül egy-egy ország zsidó-
ságának legnagyobb része. Az egy-
kori Ausztriában élő zsidóknak
92 százaléka Bécsben él, pontosan

hasonló a helyzet Dániában, ahol
ugyancsak az országban élő zsidó-
ságnak több mint kilencetized része
él Koppenhágában. Anglia zsidósa-
gának 69 százalékát találjuk Lon-
donban, Bulgária zsidóságának 53
százaléka tömörült Szófiában, Lett-
ország zsidóságának 47 százaléka
Rigában, Svédország zsidóságának
43 százaléka Stockholmban, Né-
metország zsidóságának 32 száza-

léka Berlinben élt. Magyarországgal kapcsolatban már említettük, hogy a trianoni maradék országban a zsidóság több mint fele, 52 százalék jutott Budapestre, az országgyarapodás után is hozzávetőleg zsidóságunk 25 százalékát találjuk a fővárosban.

Tízennyolc olyan nagyváros van a világon, ahol a zsidók száma százezer fölé emelkedik. Első helyen Newyork áll. Itt nem kevesebb, mint 2.5 millió zsidó lakik. A város lakosságának egynegyede zsidó. Newyork egyik kerületében: Bronban, minden második ember, Brooklynban minden harmadik lakos zsidó. A következőkben ugyancsak Burgdorfer nyomán ismertetjük a 18 legelzsidósodottabb város adatait. (A számok természetesen a háború előtti viszonyokat mutatják.)

A város neve	A zsidók száma	A zsidók a város lakosságának %-ában
New York	2.500.000	22.9
Varsó	355.000	29.9
Chicago	325.000	9.6
Philadelphia	275.000	14.1
Nagy London	234.000	2.7
Nagy Budapest	232.000	16.3
Lodz	202.000	33.5
Bécs	178.000	9.5
Páris	175.000	6.2
Berlin	161.000	3.8
Odessza	150.000	36.3
Tel Aviv	149.000	99.3
Liev	140.000	27.2
Buenos Aires	135.000	6.0
Moszkva	132.000	6.1
Rio de Janiro	100.000	5.9
Cleveland	100.000	11.1
Lemberg	100.000	31.9

A táblázatból megállapíthatjuk, hogy a zsidóság száma tekintetében a magyar főváros az „elsőkelő” hatodik helyen áll. Ha csak az európai városokat vesszük számításba, akkor Budapest már a harmadik helyre lép elő s ha nem a zsidóság lélekszámát, hanem a százalékos részesedését nézzük, akkor Varsó után az európai fővárosok között mindjárt Budapest következik. A következőkben közelebbi vizsgálódás tárgyává tesszük majd azt a kérdést, hogy miképp ment végbe és hová vezetett a főváros társadalmi, gazdasági és kulturális életében ez a hatalmas arányú, valóságosan a megszállás jellegét mutató zsidó beözönlés.

Bosnyák Zoltán.